

Κύπρος: 3500 χρόνια ελληνικής γλώσσας, ιστορίας και πολιτισμού

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Το μοναστήρι του Αποστόλου Βαρνάβα βρίσκεται κοντά στην Αμμόχωστο

Μέσα από την ελληνική γλώσσα στην Κύπρο ο Χριστιανισμός !

Της Δανάης Γεωργιάδου, Φιλολόγου

Η ιστορία της γλώσσας της Κύπρου είναι, εδώ και 35 αιώνες, άρρηκτα συνυφασμένη με την ιστορία της Ελληνικής γλώσσας. Οι δεσμοί ανάγονται στην εποχή της παντοκρατορίας των Μυκηναίων, όταν αυτοί πρωτοέφτασαν στην Κύπρο ως έμποροι γύρω στο 1700 π.Χ. Από το 1400 π.Χ. άρχισαν να εγκαθίστανται σε λιμάνια και από εκεί διεξήγαν το εμπόριό τους με τις χώρες της Ανατολικής Μεσογείου.

Τα αρχαία Βασίλεια της Κύπρου

(Τα αρχαία βασίλεια της Κύπρου)

Τους επόμενους δύο αιώνες σταδιακά αποίκισαν το νησί και διέδωσαν παντού τη γλώσσα τους –η οποία επικράτησε επί των ντόπιων γλωσσών– και τον πολιτισμό τους: έθιμα, θεσμούς, θρησκεία, τέχνη. Οι κάτοικοι εξελληνίστηκαν πλήρως και η μοίρα τους ταυτίστηκε πλέον με αυτή των υπολοίπων Ελλήνων. Αντιπροσωπευτική της εποχής είναι η πόλη της Έγκωμης – Αλάσιας, η οποία από τον 13^ο αι. απέκτησε κυκλώπεια τείχη, μυκηναϊκή πολεοδομία, ανάκτορο τύπου μεγάρου, λάτρεψε τον Αρκαδικό Απόλλωνα Κεραιάτη και τους άλλους Ολύμπιους Θεούς. Στην Κύπρο ακόμα, σύμφωνα με την παράδοση, εγκαταστάθηκαν μετά τον Τρωικό πόλεμο πολλοί ήρωες, οι οποίοι ίδρυσαν τα κυπριακά βασίλεια. Ο Τεύκρος, διωγμένος από τον πατέρα του βασιλιά της Σαλαμίνας Τελαμώνα, ίδρυσε τη Σαλαμίνα, ο Ακάμας τους Σόλους, ο Δημοφών την Αίπεια, ο Κηφέας την Κερύνεια, ο Αγαπήνωρ την Παλαίπαφο.

(Η μυκηναϊκή Έγκωμη)

Την εποχή αυτή στην Ελλάδα δεν υπήρχε ενιαία γλώσσα. Από το 1400 π.Χ. περίπου και μέχρι την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου η ελληνική ήταν κερματισμένη σε τοπικές διαλέκτους. Στην Κύπρο μεταφέρθηκε και διαδόθηκε η αρκαδική διάλεκτος -αυτή, δηλαδή, που μιλιόταν στην Πελοπόννησο πριν την κάθοδο των Δωριέων- μια διάλεκτος αρκετά συντηρητική, με πολλά γνωρίσματα ομηρικά (τόσο στο λεξιλόγιο όσο και στη φωνολογία της). Παρά τις διαφορές τους, είχε ασφαλώς πολλά κοινά με τις άλλες διαλέκτους, ενώ παρουσίαζε και κατά τόπους διαφοροποιήσεις - ιδιώματα, με σημαντικότερο αυτό της Πάφου.

Παράλληλα με τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας στην Κύπρο, αναπτύχθηκε και σύστημα γραφής, η λεγόμενη κυπροσυλλαβική γραφή ή κυπριακό συλλαβάριο. Είναι μια ελληνική συλλαβική γραφή, η οποία βρέθηκε σε πινακίδες σε διάφορα μέρη της Κύπρου. Η γραφή αυτή αποκρυπτογραφήθηκε στα 1871 - 1876 από τον Άγγλο George Smith με βάση την περίφημη πινακίδα του Ιδαλίου του 478-470 π.Χ., που αποδείχτηκε ότι διασώζει ένα πολύ σπουδαίο κείμενο. Συγκεκριμένα, η πινακίδα καταγράφει μια συμφωνία την οποία συνήψαν με τον γιατρό Ονάσιλο οι αρχές της πόλης του Ιδαλίου, κατά τη διάρκεια της πολιορκίας τους από τους Φοίνικες και τους Πέρσες. Μπροστά στον κίνδυνο οι αρχές της πόλης εξασφάλισαν από τον γιατρό τη δωρεάν φροντίδα των τραυματιών, με αντάλλαγμα χρηματικό ποσό ή

δωρεά χτημάτων από την ίδια την πόλη. Η πληροφορία είναι πολύτιμη, καθώς είναι η πρώτη φορά στον αρχαίο κόσμο που φαίνεται να υπάρχει κρατική μέριμνα για την υγεία. Η σημασία της αποκρυπτογράφησης της πινακίδας, όμως, αποδείχτηκε ιδιαίτερα μεγάλη και από γλωσσικής άποψης. Λόγω των ίδιων φωνητικών αξιών που έχουν τα συλλαβογραφήματά της με αυτά της Γραμμικής Β των Μυκηναίων, οι επιστήμονες Chadwick και Ventris κατάφεραν στη δεκαετία του 1950 να αποκρυπτογραφήσουν τη γραφή των Μυκηναίων και να δώσουν πολύτιμα δεδομένα και νέα επιστημονική ώθηση στη μελέτη του πολιτισμού τους.

Η χάλκινη πινακίδα του Ιδαλίου
Πλάκα του Ονάσιλου
(Κύπρος)

[illegible]

Επιγραφή στην Ελληνιστική Κοινή
(Κούριο, Κύπρος)

Βασιλέα Πτολεμαῖον Θ[εόν] Φιλομήτορα
τὸν ἐγ βασιλέως Πτολεμαίου καὶ
βασιλίσσης] Κλεοπάτρας Θεῶν
Ἐπιφανῶν (λείπει ἓνα τμήμα τῆς ἐπιγραφῆς).

Από τη στιγμή που η Κύπρος εξελληνίστηκε, ο Ελληνικός χαρακτήρας του νησιού,

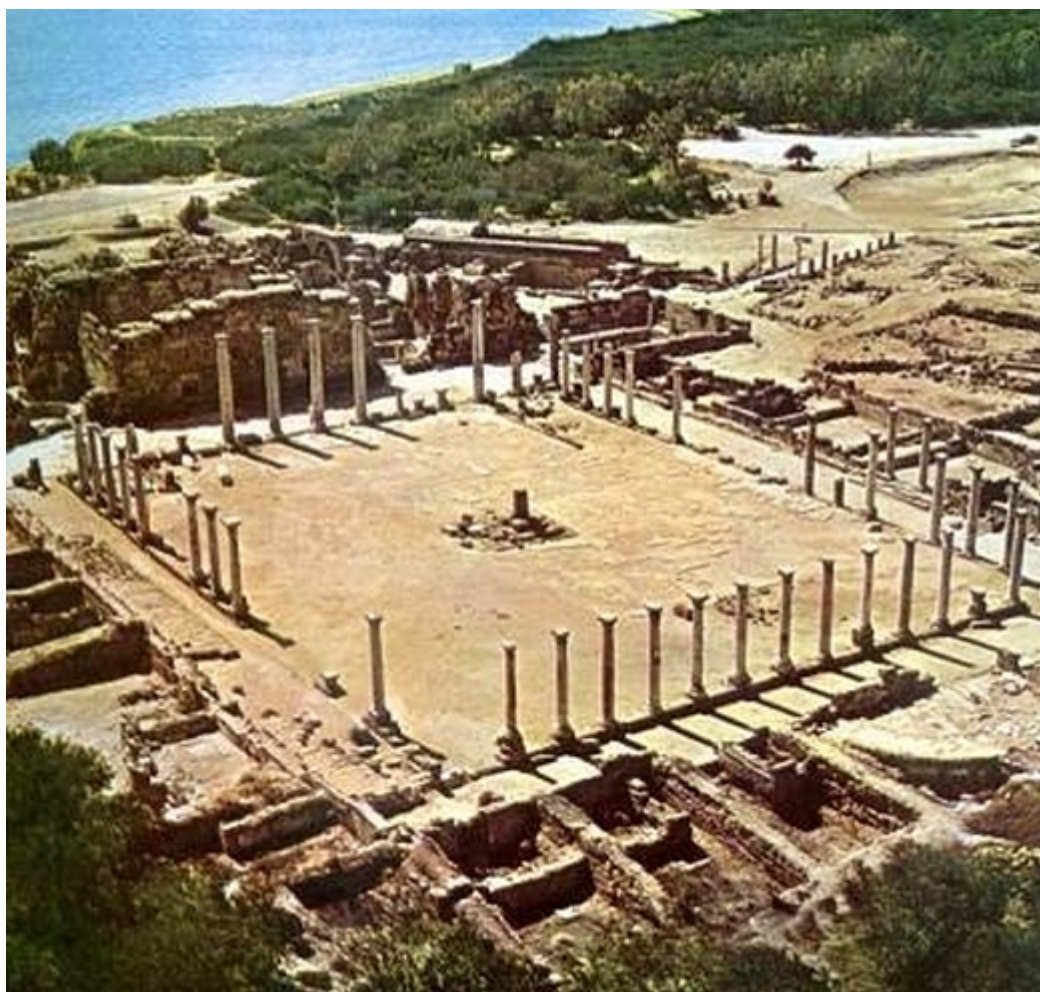
παρά τις ποικίλες άλλες επιδράσεις και τους κατακτητές, ήταν εμφανής σε κάθε πτυχή της ζωής του: στην τέχνη, στη λογοτεχνική παραγωγή, στα έθιμα, στη θρησκεία. Ίσχυσαν δηλαδή και για την Κύπρο οι πανελλήνιοι δεσμοί, όπως αναφέρονται από τον ιστορικό Ηρόδοτο – το όμαιμον, το ομόθρησκον, το ομόγλωσσον και το ομότροπον. Τον 5^ο αι. π.Χ. έχουμε στην Κύπρο δείγματα εθνικής συνείδησης των Ελλήνων. Με αρχηγό τον βασιλιά της Σαλαμίνας Ονήσιλο, οι Κύπριοι επαναστάτησαν εναντίον των Περσών κατακτητών του νησιού, ενισχυμένοι από ιωνικά καράβια, που ήρθαν ως ανταπόδοση, αφού κι οι Κύπριοι λίγα χρόνια πριν είχαν βοηθήσει στην Ιωνική επανάσταση. Οι Αθηναίοι υπό τις διαταγές του Πausανία και του Κίμωνα εξεστράτευσαν για απελευθέρωση της Κύπρου. Μάλιστα, ένα από τα πιο συγκινητικά εκθέματα του Κυπριακού Μουσείου είναι και μια επιτύμβια στήλη που απεικονίζει ένα πολεμιστή, τον Διονύσιο από την Καρδία της Θράκης, που ήρθε από τη βορειότερη εσχατιά του ελληνισμού με τον στρατό του Κίμωνα στην Κύπρο κι έδωσε τη ζωή του στον κοινό εθνικό αγώνα.

(Διονύσιος Καρδιανός)

Όλα αυτά είναι αποδείξεις των ισχυρών εθνικών δεσμών και της κοινής εθνικής συνείδησης που αναπτύχθηκε. Κι όταν τα επόμενα χρόνια η Περσική βαρβαρότητα προσπαθούσε να αποκόψει την Κύπρο από τον υπόλοιπο ελληνισμό, το παράστημα του Σαλαμίνιου βασιλιά Ευαγόρα τους έφραξε τα σχέδια. Όχι μόνο αντιτάχθηκε με

κάθε τρόπο στον εκβαρβαρισμό της πατρίδας του, αλλά αντίθετα κατάφερε να ενισχύσει τους δεσμούς της Σαλαμίνας με τη μητροπολιτική Ελλάδα: φιλοξενούσε στη Σαλαμίνα Αθηναίους ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών (όπως τον Ισοκράτη), ανέβαζε ελληνικές θεατρικές παραστάσεις, ενίσχυε τις εμπορικές σχέσεις με τα ελληνικά λιμάνια, ευνοούσε τους γάμους Σαλαμινίων με Αθηναίες. Έτσι, παρά τις δυσκολίες στον πολιτικό και στρατιωτικό τομέα, η Κύπρος κρατήθηκε -χάρη στη γλώσσα της και στη συνείδησή της- Ελληνική, μέχρις ότου πέτυχε τελικά να απελευθερωθεί από τους Πέρσες από τον Μ. Αλέξανδρο.

(Η Σαλαμίνα της Κύπρου)

Στα Ελληνιστικά χρόνια, με τις κοσμοϊστορικές αλλαγές που συνέβησαν την εποχή του Μ. Αλεξάνδρου, η γλώσσα της Κύπρου ακολούθησε την πορεία που πήρε η ελληνική γλώσσα στον υπόλοιπο κόσμο. Ο Ελληνισμός επεκτάθηκε μέχρι τα σύνορα

της Ινδίας κι η ελληνική γλώσσα άρχισε να μιλιέται και να διαδίδεται μέχρι εκεί. Γι' αυτό, από το τέλος του 4^{ου} π.Χ. αι., οι διάλεκτοι άρχισαν να χάνονται, και να διαμορφώνεται σταδιακά μια νέα μορφή γλώσσας, ενιαία για όλο τον Ελληνικό κόσμο και απλούστερη, ώστε να μπορεί να ομιληθεί απ' όλους, εντός κι εκτός Ελλάδας. Η μορφή αυτή της γλώσσας ονομάζεται Ελληνιστική κοινή, ή απλώς Κοινή. Στην Κύπρο πρωτοεμφανίστηκε και επικράτησε, όπως ακριβώς και στα υπόλοιπα μέρη, στο τέλος του 4^{ου} π.Χ. αι., την εποχή που το νησί ενσωματώθηκε στο κράτος των Πτολεμαίων. Όλα τα επίσημα κείμενα γράφονταν πλέον στην Κοινή και στο ελληνικό αλφάβητο, το οποίο από τον 3^ο π.Χ. αι. επιβλήθηκε παντού. Η διάλεκτος εξακολουθούσε να μιλιέται για κάποιο διάστημα, κυρίως από τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα, βρισκόταν όμως σε φάση υποχώρησης και αφανισμού, όπως συνέβηκε με όλες τις διαλέκτους. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν επιγραφές που βρέθηκαν στον υπόλοιπο ελληνικό χώρο και αναφέρονται σε Κυπρίους χορηγούς αγώνων, Κυπρίους αθλητές που έλαβαν μέρος ή πρώτευσαν σε πανελληνίους αγώνες στην Αθήνα, τη Δήλο, την Ολυμπία ή τους Δελφούς, και που αποδεικνύουν τη στενή σχέση και την περαιτέρω σύσφιξη των δεσμών της Κύπρου με τη μητροπολιτική Ελλάδα την εποχή των Πτολεμαίων.

(Αίπεια, Ανάκτορο Φιλοκύπρου)

Οι πάμπολλοι αρχαιολογικοί χώροι της Κύπρου - η Έγκωμη, η Σαλαμίνα του Τεύκρου με το θέατρο και το γυμνάσιό της, το Κούριο προς τιμήν του Απόλλωνα, η Παλαίπαφος όπου γεννήθηκε η Αφροδίτη, οι Σόλοι και η Αίπεια, η Ελληνιστική Πάφος με τους πολυτελείς τάφους και τις κατοικίες, και τόσοι άλλοι - έστω κι αν κάποιοι από αυτούς εξακολουθούν να είναι στα χέρια των Τούρκων παράνομα από το 1974, αποτελούν, ανάμεσα σε πολλούς άλλους, αδιάψευστους μάρτυρες της ελληνικής ταυτότητας της Κύπρου.

(Παλαίπαφος)

Τα Ρωμαϊκά χρόνια στην Κύπρο, όπως και σε όλες τις ανατολικές επαρχίες της αυτοκρατορίας, συνέχιζε να επικρατεί η ελληνική γλώσσα - η Ελληνιστική κοινή - ακόμα και ανάμεσα σε πληθυσμιακές ομάδες ξένων, όπως ήταν οι Ιουδαίοι του νησιού. Την Ελληνική χρησιμοποίησε ευρέως και η ρωμαϊκή διοίκηση, όπως αποδεικνύεται από τις επιγραφές. Η Λατινική στο νησί περιοριζόταν σε επίσημα έγγραφα που αφορούσαν σε Ρωμαίους αξιωματούχους και στρατιώτες.

Φωτο:wikimania.org

(Το μοναστήρι του Αποστόλου Βαρνάβα)

Μέσα από την ελληνική γλώσσα επικράτησε στην Κύπρο και ο Χριστιανισμός, ο οποίος διαδόθηκε στο νησί από τον 1^ο κιόλας αιώνα. Ο Απόστολος Παύλος και ο Απόστολος Βαρνάβας δίδαξαν στα Ελληνικά τον λόγο του Θεού και εδραίωσαν τη νέα θρησκεία, όπως συμπεραίνεται από την οργάνωση, τις επισκοπές και τους επισκόπους που αναδείχθηκαν τους πρώτους αιώνες, καθώς και από τις επιγραφές στα ψηφιδωτά και τις τοιχογραφίες των ναών. Η ίδια κατάσταση επικρατεί και μετά τη μεταφορά της πρωτεύουσας στην Κωνσταντινούπολη το 330 μ.Χ. και τις νέες συνθήκες που δημιουργήθηκαν παγκόσμια. Οι επίσημες επιγραφές στην Κύπρο, όπως και σε όλες τις ανατολικές επαρχίες, συντάσσονταν σχεδόν αποκλειστικά στα Ελληνικά.

Συστήματα γραφής στον Ελληνικό χώρο

- Ιερογλυφική γραφή 2000 – 1750 π.Χ. (δεν έχει αναγνωστεί)
- Γραμμική Α' 1700 – 1450 π.Χ. (δεν έχει αναγνωστεί)
- Γραμμική Β' 1450 – 1200 π.Χ.
- Κυπρομινωϊκή γραφή 1500 – 1100 π.Χ. (δεν έχει αναγνωστεί)
- Κυπριακό συλλαβάριο 7ος – 4ος αι. π.Χ.
- Ελληνικό αλφάβητο 10ος αι. π.Χ. κ.ε.

(Συστήματα γραφής στον Ελληνικό χώρο)

Πηγή: synodoiporia.gr